

Başvuru Numarası : 2024/2683
Toplantı Tarihi/Sayısı : 12.03.2025/51
Karar Numarası : 2025/105
Başvuran : H.İ.Ö.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Elmalı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın; bulunduğu ceza infaz kurumunda kendisine ders çalışabileceği bir ortamın sağlanmadığı, bu durumu Kurum İdaresine bildirmesine rağmen sonuç alamadığı, eğitim hakkının kısıtlandığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;
- a. Eğitim hakkının kısıtlandığını,
- b. Yaklaşık 8 aydır ders çalışabileceği bir ortam sağlanması talebiyle Kurum İdaresine başvuru yapmasına rağmen Kurum İdaresi tarafından talebine ilişkin olarak cevap verilmediğini iddia etmektedir.
3. Muhatap Elmalı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;
- a. Başvuranın Anadolu Üniversitesi Web Tasarım ve Kodlama Bölümü ile Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Bölümüne kayıtlı olduğu,
- b. Söz konusu Bölümlerdeki vize sınavlarına katılımının Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Servisi aracılığıyla sağlandığı,
- c. Kurumda 1905 mahpusun barındırıldığı, mahpusların 400'e yakınının çeşitli okullarda aktif öğrencilik kaydının bulunduğu,
- ç. Kurumun fiziki şartları itibarıyla her mahpusa hususi bir çalışma alanı sağlama imkanı bulunmadığı, imkanların elverdiği ölçüde eğitim, sağlık, barınma hizmetlerinin azami gayretle gerçekleştirilmeye sağlandığı belirtilmiştir.
4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı

17'nci maddesinde yer alan düzenleme şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz..."

6. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Ön incelemenin yapılması"* başlıklı 48'inci maddesine göre; *"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, (...) yönlerinden incelenir."*

7. Mezkûr Yönetmelik'in *"Gerekçeli kabul edilmezlik kararı"* başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinde kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.

(2) Ön inceleme aşamasında incelenabilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

8. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

9. Başvurunun esas incelemesi yapılmadan önce Kurumun, İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin İhtiyari Protokolü (OPCAT) hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevi açıklanmalı ve başvuru konusunun bu kapsamda kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir.

10. 6701 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde ulusal önleme mekanizması görevinin kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti şeklinde açıklanmıştır.

11. OPCAT'in 19'uncu maddesi uyarınca ulusal önleme mekanizmaları; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilendirilmiştir.

12. Somut olayda başvuran eğitim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin Ek 1 No.lu Protokolü'nün 2'nci maddesine göre; *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana*

ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."

13. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2'nci maddesi, Sözleşmeciler Devletlere belli eğitim kurumlarını kurma veya destekleme yükümlülüğü getirdiği şekilde yorumlanamayacak olsa da, bu tür kurumları kuran bir Devletin bu kurumlara etkin erişimi sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Başka bir deyişle, belirli bir zamanda mevcut eğitim kurumlarına erişim, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2'nci maddesinin birinci cümlesinde yer alan eğitim hakkının ayrılmaz bir parçasıdır (Bkz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), *Velyo Veleve/Bulgaristan*, B. No: 16032/07, 27/5/2014, para. 26; AİHM, *Mehmet Reşit Arslan ve Orhan Bingöl/Türkiye*, B. No: 47121/06, 13988/07, 34750/07, 18/6/2019, para. 51).

14. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi*" başlıklı 42'nci maddesine göre; "*Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. (...)*" Anayasa Mahkemesi (AYM); AİHS gibi Anayasa'nın da devlete, ceza infaz kurumlarındaki mahpuslara eğitim-öğretim imkânı sağlanması yönünde pozitif bir yükümlülük yüklediğini belirtmiştir. Bununla birlikte 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve ilgili diğer düzenleyici işlemlerde mahpuslar için eğitsel, kültürel ve sosyal faaliyetlerin önemi vurgulanarak bu tür faaliyetlerin mahpusların topluma kazandırılmasındaki öneminin ortaya konulduğunu, yasal olarak devletin mahpuslara ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde eğitim ve öğretim sağlama yükümlülüğü altına girdiğini eklemiştir. Bu kapsamda AYM, ceza infaz kurumlarında mahpusların eğitime erişimlerine yönelik müdahaleleri Anayasa'nın 42'nci maddesi çerçevesinde incelemiştir (Bkz. AYM, *Mehmet Reşit Arslan ve Diğerleri*, B. No: 2013/583, 10/12/2014, para. 72; AYM, *Mehmet Ali Eneze*, B. No: 2017/35352, 23/5/2018, para. 28; AYM, *Ahmet Karakaş*, B. No: 2017/6293, 28/11/2018, para. 81; AYM, *Barış Yiğit*, B. No: 2016/67924, 7/9/2021, para. 29; AYM, *Gökhan Erol*, B. No: 2020/4987, 12/1/2023, para. 17). Açıklanan mevzuat ve içtihatlar doğrultusunda başvuranın iddialarının eğitim hakkı kapsamında kaldığı, işkence ve kötü muamele yasağı ihlaline ilişkin olmadığı değerlendirilmektedir.

15. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu alanlar dışında genel insan hakları ihlali iddiaları kapsamında Kuruma başvuru inceleme yetkisi verilmemiştir. Dolayısıyla, başvurunun salt alıkonulma yerinden yapılmış olması ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında incelenmesi için yeterli bulunmamaktadır.

16. Başvuranın iddiaları yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ve içtihatlarla birlikte ele alındığında; Kurumun ulusal önleme mekanizması görevi alanına girmediği değerlendirilen başvurunun Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 67'nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

12/3/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alışan TİRYAKİ
Daire Bařkanı

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye